

A reflection on Pierre Bourdieu's theory of cultural capital about teaching music to children case study: piano students

Mina Kashfi^{*}, Mohammadreza Sharifzade^{}**

Mahsa Khoie^{*}**

Abstract

This article has tried to show the importance of cultural capital in the formation of music learning process in Iran. The instrument studied in this thesis is the piano and it has moved forward based on Pierre Bourdieu's theory of cultural capital of the French society of the 20th century. From Bourdieu's point of view, cultural capital includes the understanding and knowledge of culture, beauty, sublime arts, having general knowledge, good taste, and appropriate behavioral methods that originate from the family background and the type of class of the individual. Bourdieu believes that the presence of high cultural capital in a person can have a serious effect on the development of his artistic activities, this research tries to measure the nature of this theory and the importance and impact of the child's cultural capital in relation to music education. In order to show the importance of cultural capital in the student's learning, it is not only the child's musical intelligence that can affect her late or early learning. Rather, the amount of his cultural capital can have a key effect on the learning process. In this research, the research method of qualitative content analysis has been used.

Keywords: cultural capital, Pierre Bourdieu, children's music, piano, education.

^{*} Ph.D student of Art Research, Faculty of Art, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, kashfi.mina@yahoo.com

^{**} Professor of the Philosophy of Art Department, Faculty of Arts, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author), moh.sharifzade@iauctb.ac.ir

^{***} Assistant Professor, Department of Philosophy of Art, Faculty of Arts, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, Mahsa.khoie@yahoo.com

Date received: 15/08/2024, Date of acceptance: 01/09/2024

Introduction

Teaching music to children is a delicate and complex process that can have a tremendous impact on their personality development. Music helps the child to be culturally enriched by shaping and enhancing artistic taste. Cultural richness, in turn, has an impact on the child's thinking, morals and behavior and plays a significant role in developing a cultured personality. In this research, with a sociological approach and relying on the theories of Pierre Bourdieu, we answer the basic question of how to design and implement music education in a correct and effective way for children. Education and training always have two sides to each other: the teacher and the student. One of the issues investigated in this research is how a teacher should act as a transmitter of data and information in order to provide a better education for the child. In this research, we are looking for a method based on the origin and cultural background of the child. By comparing children from different cultural families, this research shows to what extent the child's cultural origin can be important in education. And based on that, while acknowledging the reason for different education, it can show that each child needs a special educational repertoire according to the different cultural background.

Materials & Methods

In this research, the method of qualitative content analysis has been used, this method has two functions, one is to analyze the subject of the research, and the other is to use the documentary method. In qualitative content analysis data is presented in words or form; which make it possible to interpret the results; The topic of qualitative content analysis can be all types of communication recorded in manuscripts, interviews, discourses, rules, observations, video tapes, documents, etc.

Discussion & Result

In the present study, 45 piano students were divided into three levels: poor, medium and good according to their performance in the field of learning music and performing pieces; At each level, 15 people were interviewed; Then, the "cultural capital" of the students as a variable has been examined one by one. The unit of observation in this research was the student, but at the same time, the "cultural capital" of the students' parents as the main origin of the student was also questioned; . The concepts that have been evaluated through which the student's "cultural capital" can be evaluated are based

on: Cultural lifestyle, interest in art, musical taste, amount of music consumption, music knowledge, parents' educational status.

Conclusion

In interviews with students at three different levels, it was seen that there was a direct relationship between high "cultural capital" in the family and parents and the child's good performance; It means that a good level student who was brought up in a high cultural environment always performed well in class. And on the other hand, the lower the performance of the student, the lower the "cultural capital" of the family, although there may be exceptions in this case, but in general, the effect of "cultural capital" on the performance of the student is an impossible issue. It is denial. One of the most important reasons for a student's progress in the field of music is practice, practice and persistence. The piano is also a complex and serious instrument and learning it requires a long-term process of education, so the child must go through a long and relatively difficult path in order to acquire the necessary skills. However, the subject of the student's practice is also affected by the "cultural capital" of the child. According to Bourdieu, a child with a high cultural level has a way of life according to which practicing becomes a routine in his life, and this practice and persistence. A child of the dominant class and neglecting and not taking seriously the practice of the child from the lower "cultural capital" causes art to continue to be reproduced in the upper cultural class of the society. But this research is trying to prevent the hegemony and consolidation of the dominant class of the society in the artistic space and art is not only in the possession of the ruling class. Therefore, first of all, it should be kept in mind that the stratum that has a lower "cultural capital" is a more vulnerable stratum in this way; Needs more attention and support from the teacher. It is better for the child to come to class without strictness and not expect to perform any songs until the time the teacher recognizes, so that the child can adapt to the environment and educational conditions over time. Piano is a western and classical instrument and has its own educational repertoire; which may not be pleasant for an Iranian student. Therefore, it is better to use Iranian songs to learn piano. In addition, by introducing and talking about fiction, poetry, painting, etc., the teacher can introduce the child to the world of art as much as possible and be effective in raising his "cultural capital" provided his growth and upbringing. We must know that teaching music to a child is not something that can be imposed on a child with an external source of power, the teacher must be in tune with the child's needs by observing the child closely

Bibliography

- Agay, Denes (Beta), *The Art of Piano Teaching*. Edited by Makan Nikbin, translated by the Odessa Group, (2nd ed.), PDF version. [in persian]
- Blaikie, Norman, (2016), *Social Research Design*. Translated by Hasan Chavoshian, Tehran, Ney publications. [in persian]
- Bourdieu, Pierre (2008), *theory of action: practical reasons and rational choice*. Translated by Morteza Mardiha, (5th edition), Tehran: Naqsh and Negar Publications. [in persian]
- Bourdieu, Pierre (2013), *Distinction*. Translated by Hassan Chavoshian, (3rd edition), Tehran: Sales Publications. [in persian]
- Bourdieu, Pierre (2008), *theory of action, practical reasons and rational choice*. Translated by Morteza Mardiha, Naqsh and Nagar Publication, Tehran. [in persian]
- Bourdieu, Pierre, (1382), *New capital*. Translated by Morteza Mardiha, political-economic information monthly of Tehran Information Institute. [in persian]
- Jenkins, Richard (1385), *Pierre Bourdieu*. Translated by Mohsen Chavoshian and Leila Javafshani, (1st edition) Tehran: Ney Publications. [in persian]
- Khanifar, Hossein (2017), *principles and basics of qualitative research methods*. (2nd edition), Tehran: Negah Danesh Publications. [in persian]
- Fazli, Mohammad, (2016), *Music Consumption Society*. Tehran Institute of Culture, Art and Communication. [in persian]
- Fakuhi, Nasser (2016), *Bourdieu and the academic field of knowledge and university*. (1st edition), Tehran: Publications of the Research Institute of Cultural and Social Studies. [in persian]
- Flick, Uwe, (2007), *An Introduction to Qualitative Research*. Translated by Hadi Jalili, Tehran: Ney Publications. [in persian]
- Finkelstein, Sidney (2011), *expressing thoughts in music*. Translated by Mohammad Taghi Faramarezi. (2nd edition), Tehran: Negah Publications. [in persian]
- Creswell, John (2012), *Qualitative survey and research design*. Translated by Hasan Danaei Fard and Hossein Kazemi, Tehran: Saffar Publications. [in persian]
- Kashfi, Mina, Sharifzadeh, Mohammadreza and Khoei, Mahsa (1401) *Sociological analysis of classical music education in Iran from the point of view of Pierre Bourdieu. Subject of study: piano instrument*. Scientific Quarterly, Year 13, Number 1, from 105 to 124. [in persian]
- Grenfell, Michael (2008), *Pierre Bourdieu's Key Concepts*. Translated by Mohammad Mehdi Labibi, (2nd edition), Tehran: Afkar Publication. [in persian]
- Lane, Jeremy F. (Beta), translated by Mahsa Razavi, *review of Pierre Bourdieu's artistic fields. When does art become art*. Art Quarterly, No. 78, from 116 to 138. [in persian]
- Momtaz, Farideh, (2013), *introducing the concept of class from Bourdieu's point of view*. Journal of Human Sciences, No. 41-42. [in persian]
- Pang, B. & Soong, H. (2016). Teachers experiences in teaching Chinese Australian student in health and physical education. *Teaching and Teacher Education*, 56, 84-93.

127 Abstract

- Savage, M. & Siva, E. B. (2013). Field Analysis in cultural sociology. *Cultural Sociology*, 7 (2), 111-126.
- Bourdieu, P., & Wacquant, L., (1993), "From ruling class to field of power", *Theory, Culture & Society*, 10 (1), 19-
- Lingard, B., & Rawolle, S., (2009), "Understanding quality and equity of schooling in Scotland: locating educational traditions globally", *Education in the North: The Journal of Scottish education*, 1 (17), 1-17.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تاملی بر نظریه سرمایه فرهنگی پیر بوردیو در باب آموزش موسیقی به کودک (مطالعه موردی هنرجویان ساز پیانو)

مینا کشفی*

محمد رضا شریف زاده**، مهسا خویی***

چکیده

نوشتار حاضر کوشیده است در ایران تاثیر و اهمیت سرمایه فرهنگی را در شکل گیری روند یادگیری موسیقی در هنرجوی کودک نشان دهد. ساز مورد مطالعه این پژوهش پیانو بوده و با تکیه بر نظریه سرمایه فرهنگی پیر بوردیو جامعه شناس فرانسوی جلو رفته است. از دیدگاه بوردیو سرمایه فرهنگی شامل درک و شناخت فرهنگ، زیبایی، هنرهای متعالی، داشتن معلومات عمومی، سلیقه خوب و شیوه های رفتاری متناسب است که از بستر خانوادگی و نوع طبقه فرد سرچشمه می گیرد. بوردیو معتقد است وجود سرمایه فرهنگی بالا در فرد می تواند تاثیر جدی بر پیشرفت و پیشبرد فعالیت های هنری وی داشته باشد. بر این اساس این پژوهش سعی دارد چگونگی این نظریه و اهمیت سرمایه فرهنگی کودک را در رابطه با آموزش موسیقی مورد سنجش قرار دهد. تا ذیل نشان دادن تاثیر سرمایه فرهنگی در یادگیری نشان دهیم که تنها هوش موسیقایی کودک نیست که می تواند بر یادگیری وی موثر باشد، بلکه میزان سرمایه فرهنگی خانوادگی کودک می تواند تاثیر کلیدی بر روند یادگیری وی داشته باشد. در این پژوهش از روش تحقیق تحلیل محتوای کیفی استفاده شده است. در این روش داده ها از قبل

* دانشجوی دکتری پژوهش هنر، دانشکده هنر، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران،
kashfi.mina@yahoo.com

** استاد گروه فلسفه هنر، دانشکده هنر، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)،
moh.sharifzade@iauctb.ac.ir

*** استادیار گروه فلسفه هنر، دانشکده هنر، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران،
Mahsa.khoie@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۲۵، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۱۱

وجود داشته و پژوهشگر از طریق مصاحبه با کودک و تکیه بر نظریه بوردیو به تحلیل آن‌ها می‌پردازد.

کلیدواژه‌ها: سرمایه فرهنگی، پیر بوردیو، موسیقی کودک، پیانو، آموزش.

۱. مقدمه

آموزش موسیقی به کودکان، فرآیندی ظریف و پیچیده است که می‌تواند تاثیر شگرفی بر رشد شخصیتی آن‌ها داشته باشد. موسیقی با شکل دادن به ذوق هنری و ارتقای آن، به کودک کمک می‌کند تا از نظر فرهنگی غنی‌تر شود. غنای فرهنگی، به نوبه خود، بر تفکر، اخلاق و رفتار کودک تاثیرگذار بوده و در پرورش شخصیتی فرهیخته نقش بسزایی ایفا می‌کند. در این پژوهش، با رویکردی جامعه‌شناختی و با تکیه بر نظریات پیر بوردیو (Pierre_Bourdieu) به این پرسش اساسی پرداخته‌ایم که چگونه می‌توان آموزش موسیقی را به شیوه‌ای صحیح و موثر برای کودکان طراحی و اجرا کرد. بوردیو در کتاب «تمایز» نشان می‌دهد که چگونه نیازهای فرهنگی در نتیجه تعلیم و تربیت به وجود می‌آید و همه فعالیت‌های فرهنگی چون یادگیری موسیقی، رفتن به کنسرت و... در قدم نخست پیوند تنگاتنگی با سطح فرهنگ و خاستگاه اجتماعی فرد دارد (بوردیو، ۱۳۹۰: ۲۲). به عنوان مثال کودکی را تصور کنید که والدین وی هنگام بازی کردن یا زمان خواب و... موسیقی لطیف، فاخر و قابل تاملی را برای کودکشان پخش کرده باشند؛ یا کودکی که اهمیت موسیقی را از میان سخنان والدین و یا اطرافیانش درک کرده باشد. و در مقابل کودکی که از داشتن چنین موهبت‌هایی بی بهره بوده‌است. به طور حتم این دو با هم تفاوت‌هایی خواهند داشت. در واقع در درجه اول والدین و اطرافیان این کودک هستند که ذوق و سلیقه وی را پرورش می‌دهند؛ و کودک را برای یادگیری آماده می‌سازند.

تعلیم و تربیت و آموزش همواره دو سوی متقابل نسبت به هم دارد: معلم و دیگری شاگرد. یکی از مسائلی که در این پژوهش مورد بررسی قرار داده شده این است که یک معلم به عنوان انتقال دهنده داده و اطلاعات چگونه باید انجام فعالیت کند تا بتواند آموزش بهتری را برای کودک ارائه دهد؟ در این پژوهش به دنبال روشی با تکیه بر خاستگاه و بستر فرهنگی کودک پیش می‌رویم. درواقع به این صورت که یک معلم فقط وظیفه انتقال داده را بر عهده ندارد بلکه وظیفه ابتدایی و آغازین وی این است که در گام نخست ابتدا کودک را بشناسد. او کیست؟ در چگونه طبقه فرهنگی پرورش یافته و اینک در کلاس مقابل معلم نشسته و قرار است مورد آموزش قرار بگیرد؟ آیا با علاقه خودش به اینجا آمده و می‌خواهد شروع به

تاملی بر نظریه سرمایه فرهنگی پیر بوردیو در ... (مینا کشفی و دیگران) ۱۳۱

یادگیری کند یا به اصرار والدین بوده؟ خودش سازش را انتخاب کرده یا والدین برای وی تصمیم گرفته‌اند؟ انگیزه‌ی وی برای یادگیری چیست؟ و بسیاری دیگر از این دست مسائل که در ابتدای کار باید توسط معلم مورد بررسی قرارگیرد.

در این راستا نگارنده در این پژوهش تلاش کرده است با مورد سنجش و مقایسه قرار دادن کودکانی از خانواده‌های متفاوت فرهنگی نشان دهد تا چه میزان خاستگاه فرهنگی کودک در آموزش وی می‌تواند اهمیت داشته باشد؟ و بر اساس آن، ضمن این‌که دلیل آموزش متفاوت را اذعان کند، بتواند نشان دهد هر کودک با توجه به زمینه فرهنگی متفاوتش نیازمند رپرتوار آموزشی مخصوص به خود است.

۲. روش تحقیق

پیر بوردیو با رویکردی میانجی‌گرایانه به مسائل اجتماعی می‌نگرد و بر تعامل پیچیده میان عینیت و ذهنیت در شکل‌گیری و تفسیر پدیده‌های اجتماعی تأکید می‌کند. از نظر وی، مسائل اجتماعی در بستر زمینه‌های خاص شکل می‌گیرند و تحلیل آن‌ها مستلزم توجه به این زمینه‌ها است. با این حال، بوردیو در نقش فعال نظریه در تفسیر داده‌ها نیز تأکید دارد و معتقد است که داده‌ها تنها زمانی معنا می‌یابند که در چارچوب نظری تحلیل شوند. بنابراین پژوهش بوردیویی به طور همزمان به لایه‌های عینی و نمادین جامعه توجه می‌کند و در جستجوی درک تعامل مداوم میان ساختارهای اجتماعی و کنش‌های فردی است. سازه‌های اجتماعی از دیدگاه بوردیو، بر ساخته‌های اجتماعی هستند که نیازمند معنابخشی مداوم‌اند و این معنابخشی در تعامل دوسویه‌ای میان پژوهشگر و داده‌های پژوهش شکل می‌گیرد (بوردیو و واکانت، ۱۹۹۳). درواقع از نظر بوردیو چنین رویکردی مستلزم موقعیت‌سنجی موضوع تحقیق است، به گونه‌ای که از پدیده معمول و روزمره آشنازدایی شده؛ و از اشکال و تلقی‌های معمول قبلی گسسته می‌شود؛ به شکلی که در گرو عینی‌سازی میدان تحقیق مورد نظر به همه پیش‌فرض‌های مندرج در آن توجه می‌شود (گرنفل، ۱۳۸۸: ۳۱۸). بنابراین نگارنده سعی دارد که ضمن بررسی رفتارهای عادی و به ظاهر پیش‌پاافتاده کودک (همچون: نحوه گذراندن اوقات فراغت، سبک زندگی، روابط، مصارف و دارایی‌هایی فرهنگی کودک) شیوه و رفتار تربیتی والدین که متأثر از «سرمایه فرهنگی» آن‌ها باشد را مورد کاوش قرار دهد؛ تا بتوان با رویکردی مفهومی، جنبه‌های زیستی کودک را مورد بررسی و مطالعه قرار دهیم و با توجه به نتیجه‌ی به دست آمده بتوانیم به راه و روش صحیح‌تری برای آموزش موسیقی کودک دست یابیم.

بر این اساس روش تحقیقی جهت این پژوهش مناسب است که با تکیه بر نظریه، بتوان به لایه‌های پنهانی دست یافت. که در واقع در این پژوهش نشان می‌دهیم «سرمایه فرهنگی» کودک به عنوان لایه‌های بیرونی خبر از لایه‌های درونی وی می‌دهند. شیوه «تحلیل محتوای کیفی» که از جهتی به تحلیل و آنالیز پرداخته و از جهتی دیگر از متد اسنادی بهره می‌برد، و در عین حال در علوم اجتماعی کاربرد قابل ملاحظه‌ای دارد، در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است. در «تحلیل محتوای کیفی» داده‌ها به صورت کلمه یا طرح ارائه می‌شوند؛ که ترسیم، بازنمود و تفسیر نتایج را ممکن می‌سازند؛ موضوع «تحلیل محتوای کیفی» می‌تواند تمامی انواع ارتباط ثبت شده در دست‌نوشته‌ها، مصاحبه‌ها، گفت‌وگوها، قواعد، مشاهدات، نوارهای ویدیویی، مستندات و... باشد (حنیفر، ۱۳۹۵: ۸۰). بر این اساس در این پژوهش، داده‌هایی در مورد هنرجویان کودک مورد استفاده قرار می‌گیرد که به صورت کمی در نمی‌آیند؛ این داده‌ها از طریق مصاحبه با شخص هنرجو حاصل شده است. داده‌های اصلی می‌تواند به یکی از دو زبان: فنی پژوهشگر یا زبان روزانه پاسخگویان، تولید شوند، که در این پژوهش مصاحبه با زبان روزانه هنرجو ثبت شده است؛ که این زبان برای توصیف و نشان دادن رفتارها، و روابط اجتماعی فرهنگی به مخاطب بسیار مناسب است (بلیکی، ۱۳۹۰: ۳۰۱). این نوع مصاحبه بر تم‌های خاصی متمرکز است، نه چندان با سوال‌های استاندارد شده ساخت یافته ارتباط دارد و نه کاملاً فاقد جهت است. درواقع مصاحبه کیفی می‌تواند به معانی و تفسیرهای موردنظر کنشگران اجتماعی و تعبیر آن‌ها از تعامل‌های اجتماعی خودشان نزدیک شود (همان: ۳۰۴).

برای اینکه بتوان به طور دقیق‌تر به نقش «سرمایه فرهنگی» در آموزش موسیقی پی برد پژوهش حاضر جامعه آماری خود را به هنرجویان پیانو ساکن در محله‌ی سعادت آباد محدود کرده است. انتخاب این محله به دلیل سطح اقتصادی نسبتاً یکنواخت ساکنانش، به پژوهشگر اجازه می‌دهد تا تاثیر عوامل اقتصادی بر نتایج را کاهش دهد. همچنین، تمرکز بر یک ساز خاص مانند پیانو، به کنترل متغیرهایی مانند نوع ساز و سبک آموزش کمک می‌کند. با این محدودیت‌ها، پژوهشگر شرایطی را فراهم آورده است که در آن، تنها تفاوت قابل توجه بین هنرجویان، میزان «سرمایه فرهنگی» آن‌ها باشد، بدین ترتیب، می‌توان رابطه مستقیم‌تری بین پیشرفت در آموزش موسیقی و «سرمایه فرهنگی» برقرار کرد.

۳. پیشینه پژوهش

پیر بوردیو جامعه شناس برجسته فرانسوی، با الهام از مفهوم مارکسیستی سرمایه، مفهوم گسترده‌تری از سرمایه را در تحلیل جامعه ارائه می‌دهد. در حالی که مارکس تمرکز خود را بر «سرمایه اقتصادی» و نقش آن در شکل‌دهی به روابط اجتماعی و اقتصادی گذاشته بود، بوردیو معتقد است که سرمایه به اشکال مختلفی در جامعه وجود دارد. او علاوه بر «سرمایه اقتصادی»، سه نوع سرمایه دیگر را معرفی می‌کند: «سرمایه اجتماعی»، «سرمایه نمادین» و «سرمایه فرهنگی». «سرمایه اجتماعی» به معنی به دست آوردن موقعیت‌های اجتماعی و برخورداری از شبکه‌های کمابیش گسترده از روابط دوستان و آشنایان که می‌توانند در مواقع ضروری به نفع فرد وارد عمل شوند. «سرمایه نمادین» که به دلیل موقعیت‌های کاریزماتیک و یا با تکیه بر نمادها و قدرت‌های پیش‌زمینه‌ای برای فرد ایجاد می‌شود. و «سرمایه فرهنگی» که شامل تحصیلات و به دست آوردن قابلیت‌های فرهنگی و هنری بیانی و کلامی است. در الگوی بوردیو از جوامع پیچیده، مفهوم «سرمایه فرهنگی» در کنار «سرمایه اقتصادی» و «سرمایه اجتماعی» از جایگاه مرکزی برخوردار است. به نظر بوردیو «سرمایه فرهنگی» عبارت از شناخت و ادراک فرهنگ و هنرهای متعالی، داشتن سلیقه خوب و شیوه عمل متناسب است که نه تنها باعث موفقیت فرد در زمینه‌های مختلف زندگی می‌شود بلکه به بازتولید نابرابری‌های اجتماعی کمک می‌کند (فاضلی ۱۳۸۶: ۴۶).

بوردیو معتقد است که کودکان جهت‌گیری فرهنگی خود را مطابق با طبقه‌ی والدین خود می‌آموزند و این جهت‌گیری، خط سیر طبقاتی کودک را شکل می‌دهد. کودکان متعلق به والدین طبقات بالاتر، به طور طبیعی چنان اجتماعی می‌شوند که دقیقاً فرهنگ پرمنزلیت و به طبع موسیقی پرمنزلیت را دوست بدارند و بیاموزند. از این رو، به نظر می‌رسد چنین کودکانی استمرار و ممارست بیشتری در نظام تعلیم و تربیت و آموزش موسیقی داشته باشند، در این پژوهش در چارچوب نظریه بوردیو میزان علاقه به یادگیری تخصصی موسیقی و موفقیت در آموزش آن، بر اساس ترکیب سرمایه‌های فرهنگی کودک با فضای آموزش مورد بررسی قرار می‌دهیم (بوردیو، ۱۳۹۰).

۴. بحث

در مطالعه حاضر، ۴۵ نفر از هنرجویان ساز پیانو که از هنرجویان نگارنده بوده‌اند، با توجه به عملکردشان در حوزه یادگیری موسیقی و اجرای قطعات در سه سطح ضعیف، متوسط و خوب

تقسیم‌بندی شده‌اند؛ در هر سطح از ۱۵ نفر مصاحبه گرفته شده‌است؛ سپس «سرمایه فرهنگی» هنرجویان به عنوان متغیر به طور تک به تک مورد بررسی قرار گرفته شده‌است، واحد مشاهده در این پژوهش شخص هنرجو بوده است، اما در عین حال «سرمایه فرهنگی» والدین هنرجویان به عنوان خاستگاه اصلی هنرجو، نیز مورد پرسش قرار گرفته شده است؛ که در نهایت تمامی تحلیل‌ها بر روی شخص هنرجو صورت گرفته شده است. مفاهیمی که مورد سنجش قرار گرفته شده است که از طریق آن بتوان «سرمایه فرهنگی» هنرجو را مورد ارزیابی قرار داد، بر این اساس است: سبک زندگی فرهنگی، علاقه به هنر، ذائقه موسیقایی، میزان مصرف موسیقی، دانش موسیقی، وضع تحصیلات والدین.

داده های توصیفی:

۱. میانگین سنی تمامی افراد انتخاب شده در این پژوهش بین ۶ تا ۱۰ سال است.
۲. تمامی افراد مورد مصاحبه هنرجو ساز پیانو می‌باشند.
۳. تمامی افراد مورد مصاحبه از میان هنرجویان نگارنده انتخاب شده‌اند.
۴. هر یک از هنرجویان بین یک الی دو سال آموزش دیده‌اند.
۵. هنرجویان همگی از یک محله مسکونی در تهران (سعادت‌آباد) انتخاب شده‌اند.
۶. تمامی هنرجویان انتخاب شده (بر طبق نظر نگارنده به عنوان یک مدرس) از سطح متوسطی از استعداد موسیقایی برخوردار هستند.
۷. مدرس به عنوان یک طرف از عاملان اجتماعی در میان تمامی هنرجویان یکسان است و شخص نگارنده است.

الف) جدول اطلاعات هنرجویان سطح خوب

سن	تحصیلات پدر	تحصیلات مادر	شغل پدر	سرمایه اقتصادی	آشنایی با موسیقی	
۱	۱۰	دیپلم	لیسانس حقوق	کارمند شرکت	بالا	بلی
۲	۸	دکتری پزشکی	کارشناسی ارشد روانشناسی	پزشک	بالا	خیر
۳	۷	کارشناسی مکانیک	دیپلم	کارمند شرکت	متوسط	بلی

تأملی بر نظریه سرمایه فرهنگی پیر یوردیو در ... (مینا کشفی و دیگران) ۱۳۵

سن	تحصیلات پدر	تحصیلات مادر	شغل پدر	سرمایه اقتصادی	آشنایی با موسیقی	
۴	۹	کارشناسی ارشد حسابداری	کارشناسی ارشد ادبیات	کارمند شرکت	بالا	بلی
۵	۸	دکتری پزشکی	دکتری پزشکی	پزشک	بالا	خیر
۶	۶	کارشناسی حسابداری	کارشناسی حسابداری	کارمند شرکت	متوسط	خیر
۷	۷	دیپلم	دیپلم	حسابدار	بالا	بلی
۸	۹	کارشناسی ریاضی	دیپلم	معلم	متوسط	بلی
۹	۱۰	کارشناسی ارشد حقوق	کارشناسی ارشد معماری	وکیل	بالا	خیر
۱۰	۷	کارشناسی ارشد حسابداری	دیپلم	کارمند بانک	متوسط	خیر
۱۱	۱۰	دکتری پزشکی	کارشناسی پرستاری	پزشک	بالا	بلی
۱۲	۱۰	کارشناسی کامپیوتر	کاردانی گردشگری	کارمند	بالا	خیر
۱۳	۹	کارشناسی حسابداری	کارشناسی جامعه شناسی	حسابدار	متوسط	بلی
۱۴	۷	کاردانی گردشگری	کارشناسی تغذیه	کارمند شرکت	متوسط	بلی
۱۵	۶	کارشناسی فیزیک	دیپلم	معلم	متوسط	بلی

ب) جدول اطلاعات هنرجویان سطح متوسط

سن	تحصیلات پدر	تحصیلات مادر	شغل پدر	سرمایه اقتصادی	آشنایی با موسیقی	
۱	۱۰	کارشناسی ارشد حقوق	دکتری حقوق	وکیل	بالا	بلی
۲	۱۰	دیپلم	کارشناسی ادبیات	رییس بنگاه املاک	بالا	خیر
۳	۸	کارشناسی زبان انگلیسی	کارشناسی زبان انگلیسی	معلم	متوسط	خیر
۴	۷	دکتری پزشکی	دکتری پزشکی	پزشک	بالا	خیر

۱۳۶ جامعه پژوهی فرهنگی، سال ۱۵، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۳

سن	تحصیلات پدر	تحصیلات مادر	شغل پدر	سرمایه اقتصادی	آشنایی با موسیقی	
۵	۹	کارشناسی حسابداری	دیپلم	کارمند بانک	بالا	بلی
۶	۹	دکتری جامعه شناسی	کارشناسی کامپیوتر	استاد دانشگاه	بالا	بلی
۷	۱۰	کارشناسی فیزیک	کارشناسی ارشد معماری	معلم	متوسط	خیر
۸	۱۰	دیپلم	دیپلم	کارخانه دار	بالا	خیر
۹	۷	کارشناسی حسابداری	کارشناسی پرستاری	کارمند بانک	متوسط	خیر
۱۰	۹	کارشناسی مدیریت	کارشناسی ارشد ادبیات	کارمند بانک	متوسط	بلی
۱۱	۶	دیپلم	دکتری ادبیات	برج ساز	بالا	خیر
۱۲	۷	کارشناسی کامپیوتر	دیپلم	کارمند شرکت	متوسط	بلی
۱۳	۹	کارشناسی حسابداری	کارشناسی ارشد مدیریت	کارمند شرکت	متوسط	خیر
۱۴	۷	دیپلم	کاردانی گردشگری	هتل دار	بالا	خیر
۱۵	۱۰	کارشناسی فیزیک	کارشناسی ارشد ادبیات عرب	معلم	متوسط	بلی

ج) جدول اطلاعات هنرجویان سطح ضعیف

سن	تحصیلات پدر	تحصیلات مادر	شغل پدر	سرمایه اقتصادی	آشنایی با موسیقی
۱	دکتری داروسازی	دکتری شیمی	داروساز	بالا	خیر
۲	کارشناسی حقوق	کارشناسی حقوق	وکیل	بالا	خیر
۳	کارشناسی ارشد حقوق	دکتری فلسفه	کارمند بانک	متوسط	خیر
۴	دکتری حقوق	کارشناسی حقوق	استاد دانشگاه	بالا	بلی
۵	دیپلم	دیپلم	کارمند	متوسط	خیر

تأملی بر نظریه سرمایه فرهنگی پیر یوردیو در ... (مینا کشفی و دیگران) ۱۳۷

	سن	تحصیلات پدر	تحصیلات مادر	شغل پدر	سرمایه اقتصادی	آشنایی با موسیقی
۶	۶	کاردانی مدیریت	دیپلم	رییس بنگاه املاک	بالا	بلی
۷	۱۰	کارشناسی عمران	کارشناسی کامپیوتر	برج ساز	بالا	خیر
۸	۷	دکتری زمین شناسی	کارشناسی ارشد شیمی	کارمند	متوسط	خیر
۹	۸	دیپلم	کاردانی کشاورزی	تاجر	بالا	خیر
۱۰	۸	دیپلم	کارشناسی پرستاری	کارخانه دار	بالا	خیر
۱۱	۹	دکتری پزشکی	دکترای پزشکی	پزشک	بالا	بلی
۱۲	۶	دکتری حقوق	کارشناسی زیست شناسی	قاضی	بالا	بلی
۱۳	۱۰	کارشناسی حسابداری	کارشناسی مدیریت	کارمند شرکت	متوسط	خیر
۱۴	۷	کاردانی گردشگری	کارشناسی عمران	رییس شرکت	بالا	خیر
۱۵	۸	دکترای پزشکی	دکترای پزشکی	پزشک	بالا	خیر

۱.۴ کاربرد موسیقی

از هنرجویان پرسیده شد به چه دلیل تصمیم گرفته‌اید که در کلاس‌های موسیقی شرکت کنید؟ فاطمه هنرجوی سطح ضعیف می‌گوید: خاله من یک باغچه دارد و من می‌خواهم آن جا آهنگ‌های خیلی شاد اجرا کنم و پسر خاله‌ام آواز بخواند و همه با هم برقصیم و شادی کنیم! و بتونیم باهاش پول دربیاریم. پسر خاله‌ام عاشق عباس قادری است و همه آهنگ‌هایش را حفظ است برای همین خیلی بی‌تابم که بتوانم به زودی آهنگ‌های عباس قادری را با پیانو اجرا کنم! و در ادامه با ذوق بسیار می‌گوید خانم می‌شود شما به باغ ما بیاید و آهنگ بنزید به خدا کلی پولدار میشی!

دینا هنرجوی سطح خوب می‌گوید: پسر خاله‌ام نوازنده ویولن است و ما دوست داریم با هم دونوازی کنیم اما دوست دارم فقط آهنگ‌های خارجی بنزنم، وقتی نگارنده بیشتر از وی

سوال می‌پرسد تا منظورش از آهنگ‌های خارجی را درک کند متوجه می‌شود منظورش قطعات دوره کلاسیک است.

آرینا هنجوی سطح متوسط می‌گوید من دوست دارم تو خونمون پیانو بزنم ضبط کنم بفرستم به دوستانم حالا هر چی که باشه مهم نیست. همه بچه‌های کلاس‌مون میرن کلاس پیانو، منم به خاطر همین دیدم پیام کلاس خوبه انگار!

میان سطح هنجویان موسیقی و پیشرفتشان و نگاهشان به کاربرد موسیقی رابطه معنادار مشاهده می‌شود. تمامی هنجویان که در سطح خوب قرار دارند دارای هدف و افق بلندتری نسبت به هنجویان سطح متوسط و ضعیف هستند.

۲.۴ آشناسدن با موسیقی

از هنجویان پرسیده شده از طریق چه کسی با موسیقی آشنا شده‌اید؟

باربد هنجوی سطح خوب می‌گوید: من زمانی که به دنیا اومدم پدر بزرگم هدیه به دنیا اومدم رو یک پیانو گرفته بود و من از همیشه این پیانو رو دیده بودم، البته ما دو تا پیانو تو خونه داریم که یکیش مال منه، با اون یکی پیانو هیشکی نمیزنه، چون تو خونه پیانو رو همیشه دیده بودم و کادوی به دنیا اومدم بود علاقه‌مند شدم پیانو رو یاد بگیرم. پدر بزرگم می‌گوید باید همیشه خیلی خوب و جدی پیانو بزنی تا نوازنده معروفی بشی باید به خاطرش خیلی تمرین کنی.

رزا هنجوی سطح خوب می‌گوید: بابام خیلی دوست داشت خودش بتونه ساز بزنه، یک کمی از یکی از کارمندااش یاد گرفته بود نی بزنه. به منم می‌خواست یاد بده نی بزنم، اما من دوست نداشتم اومدیم آموزشگاه اینجا پیانو رو انتخاب کردم.

ملودی هنجوی سطح خوب می‌گوید: مامانم پیانو می‌زد. اما نه زیاد ما توی خونه یک پیانو داشتیم که به برق وصل میشد برای من خیلی جالب بود نمیدونم اسم مارک پیانومون چی هست. اما مامانم چند سال کلاس رفته و کتاب بیر رو بلده، منم چون مامانم پیانو میزد دلم خواست یاد بگیرم پیانو بزنم.

راستین هنجوی سطح ضعیف می‌گوید: من تو فامیل و خانواده مون هیشکی رو ندیدم بلد باشه موسیقی بزنه یا آهنگ بزنه ولی یک دوستی داشتم تو خونشون پیانو داشت من خیلی خوشم میومد از صداش، خودشم بلد نبود بزنه اونا رفتن خارج واسه همین پیانوشو داد به من!

تاملی بر نظریه سرمایه فرهنگی پیر بوردیو در ... (مینا کشفی و دیگران) ۱۳۹

در این راستا مشاهده می‌کنیم که شیوه‌ی آشنا شدن هنرجو با موسیقی تأثیر مهمی در نگرش وی به موسیقی داشته است و بین سطوح هنرجویان و نحوه آشنا شدن آنان با موسیقی ارتباط معنادار وجود داشت. بدین گونه که اگر نحوه آشنا شدن هنرجو با موسیقی از طرف شخصی بوده باشد که جدی به این هنر نگاه می‌کرده یا اساساً فقط جنبه تفریح و سرگرمی داشته، خط مشی تعیین کننده‌ای به راه هنرجو در این مسیر داده است. در واقع در این جا می‌بینیم که اغلب هنرجویان سطح خوب در بستر فرهنگی بالایی پرورش یافته‌اند.

۳.۴ دلیل انتخاب ساز پیانو

از هنرجویان پرسیده شد به چه دلیل پیانو را انتخاب کرده‌اند؟

پارمین هنرجوی سطح خوب می‌گوید: من اول رفتم کلاس ارف اونجا بعدش رفتم تو آموزشگاه همه سازها رو دیدم و آخر استادم یک تست ازم گرفت و گفت به نظر میاد استعداد نواختن پیانو را بیشتر از بقیه سازها داشته باشی.

مهتاب هنرجوی سطح ضعیف می‌گوید: من موسیقی اصلاً دوست نداشتم بیشتر به اصرار پدرم به کلاس آمدم و وقتی اومدیم آموزشگاه و همه سازها رو دیدم اول از ویولن خوشم اومد، بعد دیدم خیلی سخته ترجیح دادم پیانو. چون به نظرم پیانو راحت‌تر بود، و بابام میگه میتونی از طریق پیانو زدن پول دربیاری. پدر مهتاب می‌پرسد از چه زمانی میشه از پیانو پول درآورد؟

مرجان هنرجوی سطح ضعیف می‌گوید: من خیلی صداشو دوست دارم اما دوست ندارم تمرین کنم خیلی سخته یعنی چی که باید دو تا دست با هم انجام فعالیت کنه خوب یک دستیش کنند!

هنرجویان همگی در ابتدا گفتند به این ساز علاقه‌مند بودند؛ اما پس از کنکاش ذهن هنرجو نگارنده با نتیجه‌های متفاوتی روبرو شد. هنرجویان سطح خوب اغلب با آگاهی و شناخت بیشتر و بهتری نسبت به ساز پیانو وارد کلاس‌های آموزشی شده بودند؛ حتی بعضی از آنها با گذراندن دوره ارف و راهنمایی‌های مدرس ارف به سمت ساز پیانو هدایت شده بودند، در میان هنرجویان سطح متوسط با دلایلی چون آرزوهای بر باد رفته پدر و مادر به کلاس پیانو فرستاده شده بودند.

اما در میان هنرجویان سطح ضعیف و شرایط اقتصادی بالا نگارنده به دلایل متعددی مانند چشم و هم چشمی با اطرافیان، گذراندن اوقات فراغت با فعالیت موسیقایی و داشتن ساز لاکچری چون پیانو و به نمایش گذاشتن آن در سالن پذیرایی روبرو شد.

۴.۴ میزان مصرف موسیقی

گوش کردن به موسیقی فاخر و دارای منزلت یکی از الزامات هر هنرجوی موسیقی است؛ و درواقع بخشی از خود آموزش است. هر هنرجو نیازمند این است که در کنار تمرین نوازندگی به اجراهای نوازنده‌های مطرح و متخصص ساز خود گوش نموده و سطح سواد شنیداری و موسیقایی خود را همواره بالا ببرد. بر این اساس یکی از سوالاتی که دراین پژوهش مورد پرسش قرار گرفته مصرف موسیقی کودک در چه حیطه و ژانری است و این که در طول هفته چند ساعت به گوش کردن موسیقی می‌پردازد؟

کارن هنرجوی سطح خوب می‌گوید: من روزی شاید حدود یک ربع موسیقی گوش می‌کنم، چیزای رو گوش می‌کنم که مامانم دوست داره چون من و مامانم همیشه تو خونه تنها هستیم. مامانم بعضی وقت‌ها شجریان گوش می‌کنه یا یک چیزای از پیانو که من خوشم میاد اما اسمشو نمی‌دونم.

زینب هنرجوی متوسط می‌گوید: من تو خونه با هندزفری یک سری چیزا رو که تو اینترنت هست رو گوش میکنم اما اسماشو نمیدونم. مامانم بدش میاد از آهنگ‌های من، کلا تو خونه ما کسی موسیقی گوش نمیکنه.

باربد هنرجوی سطح ضعیف می‌گوید شاید بعضی وقت‌ها موسیقی گوش کنم، آهنگ زیاد دارم تو گوشیم، آیفون ۱۳ پرومکس را بیرون می‌آورد و بعضی از آهنگ‌هایی که گوش می‌کند را پخش می‌کند، موسیقی پر سر و صدا و غیر قابل تحملی پخش می‌شود!

افراد مورد مطالعه در این پژوهش همگی سطح اجرای نوازندگیشان با سطح موسیقی مورد علاقه‌شان دارای ارتباط معنادار بود. تمامی هنرجویانی که در سطح ضعیف قرار داشتند هیچ قسمتی از روز را به گوش نمودن موسیقی قابل قبول برای ساز پیانو نمی‌پرداختند، هنرجویان سطح متوسط تا حدودی و هنرجویان سطح خوب در روز به طور معمول به واسطه توجه والدینشان ساعاتی را به شنیدن موسیقی می‌پرداختند. موسیقی مورد استفاده هنرجویان سطح ضعیف اغلب از قطعاتی است که دارای منزلت نیستند و جز هنر میان مایه و حتی موسیقی

با سرمایه فرهنگی پایین‌تر هیچ سد و مانعی برای جلوگیری از شنیدن موسیقی سخیف و هیچ مشوقی جهت گوش سپردن به موسیقی فاخر وجود ندارد.

۶.۴ داشتن آگاهی و دانش فرهنگی و دارایی فرهنگی مانند کتاب و کتابخانه

از هنرجویان پرسیده شد این که در منزل کتاب‌های غیردرسی و کتابخانه دارند یا خیر؟ و اگر دارند چه کتاب‌هایی در کتابخانه‌شان موجود است؟ و به طور معمول به مطالعه چه کتاب‌های می‌پردازند؟ که در این راستا تمامی هنرجویان سطح ضعیف ابتدا هیچ گونه شناختی از این مسائل نداشته و دانستن آنها را غیرلازم و به درد نخور می‌دانستند، در میان هنرجویان سطح متوسط این موضوع تا حدودی تعدیل شده بود، اما در میان هنرجویان سطح خوب اهمیت بیشتری به مطالعه کتاب‌های مختلف، ادبیات، شعر و... داده شده بود. در مورد کتاب‌هایی که هنرجویان در منزل داشتند با شرایط کلاسی، وضعیت آموزشی و سطح اجرایشان دارای ارتباط معنادار بود. هنرجویان سطح خوب از داشتن کتاب‌های چون دیوان حافظ، سعدی و... حرف زدند. هنرجویان سطح متوسط از داشتن کتاب‌های مانند زنان و نوسی و مردان مریخی، آن چه مردها از زنان می‌خواهند! و یا چگونه موفق شویم و... و هنرجویان سطح ضعیف اصلاً کتابخانه نداشتند.

۷.۴ فعالیت موسیقایی خانواده و نزدیکان هنرجو

از هنرجویان سوال پرسیده شد در میان اطرافیان کسی را می‌شناسید که به انجام فعالیت موسیقایی به صورت جدی پرداخته باشد؟ و یا کسی از بستگانتان در کلاس‌های آموزش موسیقی شرکت می‌کند یا خیر؟ یکی از مسائلی که باعث اهمیت دادن به تمرین و دنبال کردن ساز به طور جدی در میان کودکان شده است وجود افراد نوازنده و متخصصین به عنوان الگو در میان خانواده نزدیکان و آشنایان هنرجو است. در واقع زمانی که هنرجو به موسیقی به عنوان پدیده‌ای جدی و هنری قابل تأمل نگاه کند تمریناتش هدفمندتر می‌شود، و به یادگیری موسیقی نه به عنوان یک سرگرمی بلکه به عنوان یک هنر والا نگاه می‌کند. این موضوع در هنرجوی خردسال بسیار متأثر از نگاه والدین و اطرافیان اوست. حتی در میان هنرجویانی با «سرمایه فرهنگی» پایین‌تر، تحت تأثیر نگاه غیرجدی به موسیقی ممکن است در طول سال تحصیلی به عنوان یک فعالیت اضافه قطع می‌شود. اما در هنرجویان با «سرمایه فرهنگی» بالاتر که موسیقی را جدی‌تر نگاه می‌کنند همراه با سال تحصیلی همچنان کلاس‌های موسیقی را به صورت جدی

تاملی بر نظریه سرمایه فرهنگی پیر بوردیو در ... (مینا کشفی و دیگران) ۱۴۳

دنبال می‌کنند. هنرجویانی که در سطح ضعیف قرار داشتند اغلب نزدیکان یا اطرافیان‌شان از موسیقی اطلاعی نداشت. هنرجویانی که در سطح متوسط بودند یکی یا دو نفر از نزدیکان‌شان به طور ناموفق موسیقی کار کرده بود. اما هنرجویانی که در سطح خوب قرار داشتند همگی یکی از نزدیکان و یا والدین‌شان با موسیقی آشنا و علاقه‌مند بود.

آنالی هنرجویی که در سطح خوب قرار دارد می‌گوید: مامانم بلده سنتور بزنه و بابام هم قبلا که من می‌رفتم یک آموزشگاه دیگه پیانو یاد می‌گرفتم پیش یک آقا کلاس تنبک می‌رفت اما من که آموزشگاهم رو عوض کردم بابام هم دیگه اونجا نرفت کلاس. اما الان می‌خواه بیاد کلاس تنبکش رو اینجا ادامه بده.

فرزانه هنرجویی که در سطح خوب قرار دارد می‌گوید: مامانم بلده پیانو می‌زنه و بابام هم سازدهنی می‌زنه. مامان بابام خیلی موسیقی دوست دارند اونا منو تشویق میکنن که همزمان دو تا ساز رو یاد بگیرم برای همین من هم کلاس ویولن میرم هم پیانو.

الهه هنرجویی در سطح ضعیف قرار دارد می‌گوید: نه مامان بابام و نه هیچ کدوم از اطرافیان من با موسیقی آشنایی ندارند. فقط تنها چیزی که من قبل از این که بیام کلاس از موسیقی میدونستم این بود که پدر بزرگم گاهی آواز می‌خوند. من هم برای این اومدم ساز پیانو را یاد بگیرم چون یک خانمی همسایه‌ی ما بود و صدای سازش همیشه تو خونه ما می‌پیچید و اون منو تشویق کرد و گرنه من هیچ وقت فکرش هم نمی‌کردم سمت این ساز بیام.

۸.۴ سطح تحصیلات والدین

سطح تحصیلات والدین هنرجویان و میزان عملکرد هنرجو دارای ارتباط پیچیده‌ای بود که کاملاً با نظر بوردیو مطابقت نداشت. بوردیو معتقد است ترجیحات و سلیقه‌ها در ادبیات و نقاشی و موسیقی پیوند تنگاتنگی با سطح تحصیل و در درجه دوم با خاستگاه اجتماعی دارد (بوردیو ۱۳۹۰: ۲۴). اما در میان هنرجویان نگارنده هنرجویانی وجود داشتند که سطح تحصیلات والدین بالا بود اما عملکرد هنرجو ضعیف بود. در عین حال هنرجویانی که والدین‌شان در سطح پایینی از تحصیلات بودند اما دارای عملکرد خوبی بودند. در واقع باید در نظر داشت در جامعه فرانسه تحصیلات تفاوت جدی با ایران دارد، هنر و موسیقی در فضای آکادمیک فرانسه حائز اهمیت است در حالی که در ایران این موضوع در فضای آکادمیک چندان قابل اعتنا نیست. درواقع آن چه تاثیر بنیادینی بر روند هنرجو داشت در بخش دوم نظر بوردیو یعنی خاستگاه اجتماعی نهفته بود. بینش و نگاه والدین به مقوله هنر متأثر از بستر اجتماعی آنان بود و تقریباً

میرا از میزان تحصیلات ایشان بود. بر این اساس عملکرد هنرجو با میزان تحصیلات والدین چندان ارتباطی نداشت بلکه متأثر از خاستگاه اجتماعی و بستر فرهنگی والدینش متغیر بود.

۵. نتیجه‌گیری

چنانچه در مصاحبه با هنرجویان در سه سطح مختلف دیده شد بین «سرمایه فرهنگی» بالا در خانواده و والدین و عملکرد خوب کودک ارتباط مستقیم وجود داشت؛ یعنی همواره هنرجوی سطح خوبی که در محیط فرهنگی بالایی پرورش یافته بود در کلاس نیز عملکرد خوبی به همراه داشت. و در مقابل هر چه عملکرد هنرجو پایین می‌آمد با ریشه‌یابی متوجه پایین بودن «سرمایه فرهنگی» خانواده نیز بودیم، هر چند در این مورد ممکن است استثنائاتی وجود داشته باشد، اما در نگاه کلی مساله تأثیر «سرمایه فرهنگی» در عملکرد هنرجو موضوعی غیرقابل انکار است. همواره یکی از مهم‌ترین دلایل پیشرفت هنرجو در حوزه موسیقی تمرین، ممارست و مداومت است. پیانو نیز سازی پیچیده و جدی بوده و یادگیری آن روند طولانی مدتی از آموزش را نیازمند است، پس بنابراین کودک باید راه دراز و نسبتاً سختی را طی کند که بتواند در این راه توانایی‌های لازم را کسب کند. اما همین موضوع تمرین و ممارست هنرجو نیز از طبقه و «سرمایه فرهنگی» کودک متأثر است، چنانچه گفته شد بر طبق نظر بوردیو کودک دارای منزلت فرهنگی، شیوه و سبکی از زندگی را داراست که طبق آن تمرین کردن نیز تبدیل به روتین زندگی وی می‌شود و همین تمرین و مداومت کودک طبقه مسلط و بی‌توجهی و عدم جدی انگاشتن تمرین کودک از «سرمایه فرهنگی» پایین‌تر باعث می‌شود هنر همچنان در طبقه بالای فرهنگی جامعه بازتولید شود. اما این پژوهش در تلاش است که مانع از هژمونی و تثبیت طبقه مسلط جامعه در فضای هنری شود و هنر صرفاً در تصرف طبقه حاکم نباشد، بلکه موسیقی نه به عنوان سرگرمی بلکه به عنوان مقوله‌ای جدی در جامعه ایرانی حضور داشته باشد، و نت‌های موسیقی به عنوان چیزی غریب و نامانوس برای اکثریت جامعه شناخته نشود.

بنابراین در درجه اول باید در نظر داشت قشری که از «سرمایه فرهنگی» پایین‌تری برخوردار است در این راه قشر آسیب‌پذیرتری است؛ و بر خلاف رفتارهای گاه‌ناخوشایند نیازمند توجه و حمایت بیشتری از سوی معلم است. کودک متولد شده در این بستر و متأثر از والدین با «سرمایه فرهنگی» پایین‌تر آن چه که مرتبط با آموزش بوده و ضروری است را به نسبت هنرجوی با «سرمایه فرهنگی» بالا دریافت نمی‌کند؛ این نسبت راجع به نکات زیر نیز همچنان وجود دارد: برایش مفهوم نیست که یادگیری موسیقی مشمول زمان است، سریع‌تر

منتظر دستاورد است، اهمیت تمرین را به خوبی هنرجوی طبقه مسلط نمی‌داند، ممکن است خیلی زود از والدین برچسب بی‌استعدادی دریافت کند. اهمیت اتود را نمی‌داند، والدین اغلب اجازه نمی‌دهند کودک همراه با معلم و با رپرتوار آکادمیک جلو برود، اجرای موسیقی نازل وی و والدین را بیشتر خوشنود می‌کند. کودک نیز متاثر از والدین و در مقابل معلم سردرگم می‌شود. در واقع چنان که اشاره شد کودک با «سرمایه فرهنگی» پایین‌تر شکست پذیرتر است و از هر لحاظ نیازمند کمک و هشیاری بیشتری از سوی معلم است، تا بتواند در راه آموزش استقامت به خرج دهد.

علاوه بر داشتن خاطره و احساس خوش نسبت به معلم و فضای آموزش که می‌تواند قدم بسیار مهمی برای کودک باشد. بهتر است کودک تا آن زمانی که معلم تشخیص می‌دهد بدون سخت‌گیری به کلاس آمده و از او توقع اجرای هیچ قطعه مشخص یا اتود خاصی را نداشته باشیم، تا کم‌کم و با مرور زمان بتواند با محیط و شرایط آموزش سازگار شود. پیانو ساز غربی و کلاسیک بوده و قطعاً رپرتوار آموزشی مخصوص به خود را داراست؛ که در ابتدا شاید چندان به گوش هنرجوی ایرانی دلپذیر و خوشایند نباشد. بنابراین کودک از «سرمایه فرهنگی» ضعیف‌تر که با موسیقی کلاسیک چندان آشنا نیست، طبیعتاً درک رپرتوار موسیقی کلاسیک برای وی دشوار است؛ نگه داشتن وی در این زمینه شاید در ابتدا کار صحیحی نباشد. بر این اساس گاهی لازم است کودک دقیقاً مطابق با سیستم آکادمیک جلو نرود و در ابتدا ضروری نباشد حتماً از روی متد مشخصی جلو برود. به این دلیل که ممکن است کودک به آن اندازه علاقه‌مند به آموزش نباشد که بتوان وی را با سیستم آکادمیک همراه کرد. برای چنین کودکانی شنیدن و بازی کردن با موسیقی و اجرا قطعات آشنا جذاب‌تر بوده و او را در محیط موسیقی ماندگار می‌کند. علاوه بر این معلم می‌تواند با آشنا کردن و صحبت درباره ادبیات داستانی، شعر، نقاشی و... کودک را هر چه بیشتر با دنیای هنر اخت کرده و در بالا بردن «سرمایه فرهنگی» او موثر واقع شود و در نتیجه فضای مناسب‌تری را برای رشد و پرورش وی فراهم آورد. و در نهایت باید در نظر داشته باشیم آموزش موسیقی به کودک چیزی نیست که بتوان با منبع قدرت بیرونی به وی تحمیل کرد، بلکه معلم با مشاهده کودک از نزدیک، خود را باید در موقعیتی قرار دهد که با نیازهای درونی او همسازی داشته باشد. حال اجازه دهید در آخر این نکته را اضافه کنیم که موسیقی به مثابه یک مقوله هنری که در میدان اجتماعی متبلور می‌گردد، ریشه‌های عمیقی در ساحت تخیل آدمی دارد و ناگفته پیداست که جامعه‌شناسان بر این باورند که تخیل آدمی که سرمایه خلاقیت انسان است، نسبت بنیادنی با امر فرهنگی دارد. به عبارت

دیگر، اگر یک جامعه‌شناس بخواهد به مقوله موسیقایی بپردازد و مساله «سرمایه فرهنگی» را در میدان آموزش مورد مذاقه قرار دهد دقیقاً چه کاری باید انجام دهد؟ به سخن دیگر، پرسش اصلی شاید این باشد که چرا موسیقی و آموزش موسیقی از منظر جامعه‌شناختی مورد تحلیل نظری قرار نمی‌گیرد؟ البته ما می‌دانیم که موسیقی کماکان در ساحت عمومی جامعه ایران در وضع مهجوری مستقر می‌باشد و این مهجوری خود باعث شده است که تخیل جامعه‌شناختی در نسبت با سرمایه فرهنگی مورد تغافل قرار گیرد. حال امیدواریم در مطالعات آتی خود به این مساله بپردازیم که چرا تحلیل جامعه‌شناختی ایرانی نتوانسته است هنر و موسیقی را به مثابه امر اجتماعی مورد کنکاش و واکاوی قرار دهد. البته به یاد داشته باشیم که پرداختن به این امر، یک دغدغه فردی نمی‌تواند باشد. بلکه ما نیازمند یک برنامه پژوهشی هستیم که از خلال آن این مقوله را به یک امر اجتماعی تخیل آفرین تبدیل کنیم.

کتاب‌نامه

- آگای، دینز(بی‌تا)، هنر تدریس پیانو. ویراستار ماکان نیک‌بین، ترجمه گروه اودسا، (ویرایش دوم)، نسخه پی‌دی‌اف
- بلیکی، نورمن، (۱۳۹۰)، طراحی پژوهش‌های اجتماعی. ترجمه حسن چاوشیان، تهران: نشر نی.
- بوردیو، پیر (۱۳۸۸)، نظریه کنش: دلایل عملی و انتخاب عقلانی. ترجمه مرتضی مردیها، (چاپ پنجم)، تهران: انتشارات نقش و نگار.
- بوردیو، پیر (۱۳۹۰)، تمایز. ترجمه حسن چاوشیان، (چاپ سوم)، تهران: نشر ثالث.
- بوردیو، پیر، (۱۳۸۱)، نظریه کنش دلایل عملی و انتخاب عقلانی. ترجمه مرتضی مردیها، انتشارات نقش و نگار، تهران.
- بوردیو، پیر، (۱۳۸۲)، سرمایه جدید. ترجمه مرتضی مردیها، ماه نامه اطلاعات سیاسی-اقتصادی موسسه اطلاعات تهران.
- جنکینز، ریچارد (۱۳۸۵)، پی‌یر بوردیو. ترجمه محسن چاوشیان و لیلا جوافشانی، (چاپ اول) تهران: نشر نی
- حنیفر، حسین (۱۳۹۷)، اصول و مبانی روش‌های پژوهش کیفی. (چاپ دوم)، تهران: انتشارات نگاه دانش.
- فاضلی، محمد، (۱۳۸۶)، جامعه مصرف موسیقی. تهران پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- فکوهی، ناصر (۱۳۹۶)، بوردیو و میدان دانشگاهی دانش و دانشگاه. (چاپ اول)، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- فلیک، اووه، (۱۳۸۷)، درآمدی بر تحقیق کیفی. مترجم هادی جلیلی، تهران: نشر نی.

تاملی بر نظریه سرمایه فرهنگی پیر بوردیو در ... (مینا کشفی و دیگران) ۱۴۷

فینکلشتاین، سیدنی (۱۳۸۱)، بیان اندیشه در موسیقی. ترجمه محمدتقی فرامرزی. (چاپ دوم)، تهران: انتشارات نگاه.

کرسول، جان (۱۳۹۱)، پوشش کیفی و طرح پژوهش. ترجمه حسن دانایی فرد و حسین کاظمی، تهران: انتشارات صفار.

کشفی، مینا، شریفزاده، محمدرضا و خویی، مهسا (۱۴۰۱) تحلیل جامعه شناختی آموزش موسیقی کلاسیک در ایران از نظرگاه پیر بوردیو. مورد مطالعه: ساز پیانو. فصل نامه علمی، سال ۱۳، شماره ۱، از ۱۰۵ تا ۱۲۴.

گرنفل، مایکل (۱۳۸۸)، مفاهیم کلیدی پیر بوردیو. ترجمه محمدمهدی لیبی، (چاپ دوم)، تهران: نشر افکار. لین، جرمی اف (بی تا)، ترجمه مهسا رضوی، نقد و بررسی میدان های هنری پیر بوردیو. هنر چه زمانی هنر می شود. فصلنامه هنر، شماره ۷۸، از ۱۱۶ تا ۱۳۸

ممتاز، فریده، (۱۳۸۳)، معرفی مفهوم طبقه از دیدگاه بوردیو. پژوهشنامه علوم انسانی، شماره ۴۲-۴۱.

Pang, B. & Soong, H. (2016). Teachers experiences in teaching Chinese Australian student in health and physical education. *Teaching and Teacher Education*, 56, 84-93.

Savage, M. & Siva, E. B. (2013). Field Analysis in cultural sociology. *Cultural Sociology*, 7 (2), 111-126.

Bourdieu, P., & Wacquant, L., (1993), "From ruling class to field of power", *Theory, Culture & Society*, 10 (1), 19-

Lingard, B., & Rawolle, S., (2009), "Understanding quality and equity of schooling in Scotland: locating educational traditions globally", *Education in the North: The Journal of Scottish education*, 1 (17), 1-17.